Imigranții români din Italia: între înrădăcinare şi întoarcere

Simion BELEA*

Key-words: *Romanian immigrants in Italy*, *temporary migration*, *definitive migration*, *transnationalism*, *integration*

1. Introducere

În contextul european, migrația circulatorie către Italia constituie destinația preferată pentru imigranții români, comunitatea românească reprezentând una dintre minoritățile decisive pentru viitorul Italiei. Similaritatea lingvistică şi culturală, proximitatea geografică, permisivitatea legislativă şi facilitățile din câmpul muncii se numără printre factorii de atracție care au încurajat migrația românilor spre această țară în speranța găsirii unui loc de muncă şi a unui trai mai bun.

Lucrarea de față îşi propune să descrie principalele aspecte legate de migrația românească în Italia, cu accent pe cele două fluxuri de migrație externă: temporară şi definitivă. În mod particular, vor fi analizați factorii care stau la baza unui proces de integrare definitiv, rata emigrației temporare şi perspectivele de întoarcere în România. De asemenea, pe parcursul lucrării va fi evidențiată diminuarea caracterului temporar al proiectelor migratorii ale cetățenilor români şi tendința crescândă spre o integrare mai stabilă în teritoriu relevată de anumite caracteristici şi dinamici specifice colectivității româneşti din Italia în ce priveşte munca şi viața socială.

2. Migrația românească în Europa: fluxuri şi caracteristici

Perspectiva aderării României la Uniunea Europeană a suscitat discuții de amploare cu privire la efectele sale asupra migrației în contextul european. O parte din mass-media europeană trăgea semnale de alarmă în legătură cu o posibilă invazie a cetățenilor români şi bulgari. Mai mult, Italia, țară care de câțiva ani reprezenta destinația preferată pentru migrația românească, s-a simțit şi ea amenințată de sosirea unui număr considerabil şi incontrolabil de migranți români (D'Angelo 2008: 24; Torre 2010: 36). În realitate, migrația românească în Europa are o istorie începută cu mult timp înainte de extindere, cu prezențe consistente în diferite țări europene, în special cele situate în bazinul Mării Mediterane. De altfel, potrivit diferitelor studii realizate în această direcție, tocmai în perioada pre-aderării la Uniunea Europeană, România a cunoscut cea mai mare migrație în masă a cetățenilor săi.

* Academia Română, Filiala Iaşi, România.

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectul Societatea Bazată pe Cunoaştere – cercetări, dezbateri, perspective, cofinanțat de Uniunea Europeană şi Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, ID 56815.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

România, la fel ca şi celelalte ţări din Est, a intrat în panoramica migraţiei după căderea blocului comunist. Din cauza prăbuşirii sistemului industrial, a scăderii veniturilor salariale pentru cea mai mare parte a populaţiei şi a creşterii galopante a inflaţiei, în perioada 1990–1992, din România au ieşit fluxuri consistente de cetăţeni români. Cei mai mulţi dintre ei aparţineau minorităţilor maghiară şi săsească care au emigrat îndeosebi spre Ungaria şi Germania (Lupu 2010: 70; Ricci 2010: 14). Trebuie precizat faptul că, în cursul anilor ’90, au fost semnate numeroase acorduri de readmisie, prin care România era obligată să reaccepte întoarcerea conaţionalilor ale căror cereri de azil în străinătate au fost refuzate şi să urmărească expulzările din cauza motivelor de securitate (Ricci 2010: 24).

Odată cu desfiinţarea vizelor pentru cetăţenii români (în ianuarie 2002), migraţia forţei de muncă către statele occidentale devine o alternativă din ce în ce mai des utilizată, devenind astfel o resursă de supravieţuire pentru cetăţenii români, dar şi unul dintre cele mai importante fenomene pentru transformările sociale ale României.

Din punct de vedere istoric, vorbind despre migraţia românească după 1989, putem spune că prima etapă s-a desfăşurat între anii 1990 şi 1992 („etapa etnicităţii şi apartenenţei religioase”), etapă în care, aşa cum s-a amintit mai devreme, părăsesc ţara etnicii germani şi maghiari din Transilvania şi Banat (Lupu 2010:71). A doua etapă se desfăşoară în perioada 1993–2000 şi este caracterizată de o reducere considerabilă a emigrărilor. Românii care au ales să părăsească ţara în această etapă au optat îndeosebi pentru o migraţie definitivă (Lupu 2010:71). După anul 2000 se vorbeşte despre o a treia etapă, caracterizată de migraţia circulatorie pentru muncă pe perioade mai scurte de timp şi în mod continuu. În această etapă, migraţia dinspre România devine un adevărat fenomen de masă, contribuţiile economice ale românilor din străinătate la produsul intern brut devenind remarcabile. Din datele Ministerului Muncii, emigraţia se orientează îndeosebi spre Italia şi Spania, astfel că, în 2005, erau înregistraţi 750 000 de muncitori în Italia şi 1 milion în Spania (Ţugui 2009; Lupu 2010: 71)[1].

Potrivit unui studiu realizat de Fundaţia pentru o Societate Deschisă pe un eşantion naţional reprezentativ, în 2005 cel puţin 10% dintre gospodării aveau un membru care lucra temporar în străinătate. Potrivit aceluiaşi studiu, 3% dintre intervievaţi raportau intenţia unei migraţii definitive, în timp ce 12% dintre subiecţi au optat pentru o migraţie permanentă (Lupu 2010:70), fapt care dovedeşte că, după 2000, asistăm la o etapă a migraţiei circulatorii.

Potrivit datelor statistice realizate de Rapoartele Caritas/Migrantes pe baza diferitelor surse (OSCE, Eurostat şi Consiliul Europei), la începutul lui 2004, prezenţa imigranţilor proveniţi din România în noua UE cu 25 de state a fost de 65 000 rezidenţi regulari (Ricci 2005: 34–46), ajunşi la începutul lui 2008 la 1,7 milioane în UE cu 27 de ţări (Eurostat 2009: 94).

[1] Făcând o comparaţie între datele puse la dispoziţie de Ministerul Muncii din România şi datele Ministerului Italian de Interne referitoare la numărul cetăţenilor români care lucrau în Italia în 2005, este interesant de observat ca există diferenţe foarte mari, în sensul că, potrivit autorităţilor române, numărul muncitorilor români în Italia era de 750 000, în timp ce autorităţile italiene, în perioada aceluiaşi an, apreciază că numărul muncitorilor români era de numai 271 491. Acest fapt se poate explica prin faptul că Ministerul de Interne a elaborat datele doar pe baza permiselor de şedere, mare parte dintre români fiind implicaţi în munca la negru.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

Cele mai mari colectivități românești se găsesc în Spania și Italia, țări care, în cursul anului 2008, au înregistrat o creștere semnificativă, ajungând la cota de 796 000 de prezențe (cu doar 99 de prezențe în plus în Spania față de Italia). Trebuie însă precizat faptul că aceste date oficiale nu țin cont de imigranții români implicați în fluxurile circulatorii fără documente și de natură temporară și care pot fi văzute cu ocazia regularizărilor (Ricci 2010: 16).

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, s-a înregistrat o creștere moderată a emigrației temporare dinspre România (de la aproximativ 2,2 milioane în 2006 la 2,7 milioane în 2007), precum și o modificare în compoziția fluxurilor de emigrare, în sensul creșterii ponderii unei anumite categorii sociale care emigrează (de exemplu, medicii) și a celor cu calificare redusă (Sandu 2010: 38).

3. Migrația românească în Italia: fluxuri și caracteristici

Din punct de vedere istoric, migrația înspre Italia a cunoscut și ea mai multe etape. Prima etapă a migrației românilor în Italia se caracterizează prin informalitate și circularitate, de cele mai multe ori migrațiile fiind de scurtă durată și benefice pentru supraviețuirea familiilor. Ritmul de migrare a început sa crească, susținut în principal de relațiile de rudenie și de prietenie, în ciuda înăspririi criteriilor prevăzute la nivel normativ pentru călătorii străini (asigurare medicală, bilet dus-întors, valută), precum și a acordurilor bilaterale semnate de România, pentru a facilita operațiunea de repatriere a imigranților ilegali. În anul 2007, care coincide cu aderarea la Uniunea Europeană a României și Bulgariei, politicile restrictive din aproape toate țările europene au propus însă reducerea acestor fluxuri (Pittau, Ricci 2011). În prezent, potențialul migrator pare pe cale de epuizare, în sensul că fluxurile temporare s-au transformat în fluxuri permanente.

Potrivit datelor Ministerului Italian de Interne elaborate pe baza permiselor de ședere, creșterea numărului imigranților români în Italia la începutul anilor '90 putem spune că a fost moderată (de la circa 8 000 în 1991 la circa 14 000 în 1995). Potrivit aceleiași surse de date, o creștere mai accentuată se poate observa între anii 1996 și 2000 (de la 26 894 la circa 70 000 în anul 2000).

În concluzie, putem afirma că numărul imigranților români din Italia înregistrați oficial a crescut simțitor, de la un număr de 8 000 în 1990 ajungându-se la o prezență de circa 953 000 la începutul lui 2010 (date înregistrate de Institutul Național Italian de Statistică), prin urmare de aproape o sută douăzeci de ori mai mult în doar 20 de ani (Ricci 2010: 20).

Încă din 2003, românii reprezintă cea mai numeroasă comunitate din Italia. În prezent, datele statistice arată că în Italia trăiesc mai mult de 1 milion de români, reprezentând circa 70% din întreaga populație străină rezidentă în această țară. Comunitățile românești cele mai numeroase se găsesc în regiunile: Lazio (unde locuiește 24,8% din întreaga populație românească din Italia), Piemonte și Lombardia, iar orașele Roma și Torino se dovedesc a fi punctele de atracție pentru imigranții români[2].

[2] Pentru a vedea evoluția istorică a prezenței românilor în Italia în perioada 1991–2009, a se vedea elaborarea sistematică efectuată de Dossier Statistico Caritas/Migrantes asupra datelor Ministerului Italian de Interne și ISTAT.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

Referitor la prezența numerică, este dificil sa stabilim cu exactitate câți români vor fi prezenți pe viitor în Italia, chiar dacă se preconizează o temperare a fluxurilor în sensul unei creşteri, dar fără modificări spectaculoase, şi asta din cauza faptului că rezerva de forță de muncă din România nu este fără sfârşit, iar cererea de pe piața forței de muncă la nivel național, în unele domenii, suferă din ce in ce mai mult din cauza acestor plecări.

În ce priveşte caracteristicile demografice ale comunității româneşti din Italia, se remarcă o incidență semnificativă a minorilor (18,9%) şi o proporție mai mare de femei (53,9%), acestea din urmă fiind implicate îndeosebi în acordarea de asistență familiilor si bătrânilor. În 2009–2010, un număr de 114 200 copii români au fost înscrişi în şcolile italiene. Este vorba despre o comunitate caracterizată de spiritul solidarității, iar rețeaua cunoştințelor şi a prietenilor acționează ca suport în prima fază a stabilirii în Italia.

În ce priveşte distribuția teritorială, se poate observa o tendință a comunității româneşti de a se stabili în zonele de aşezare a primelor fluxuri migratorii româneşti sau în zonele imediat limitrofe. Această tendință este un efect al rețelelor migratorii şi al reîntregirilor familiale (Torre 2010: 29).

Chiar dacă nu este ideală, românii au o filozofie de viață potrivit căreia se declară mulțumiți, fapt care se reflectă de altfel în numărul de naşteri şi reîntregiri ale familiei, demonstrând o tendință puternică spre şederea stabilă, cum vom nota în paragraful următor.

4. Emigrare temporară şi emigrare permanentă

În România, emigrarea definitivă este relativ redusă (circa 11 000 de persoane pe an după 1989), domină însă emigrația temporară pentru muncă, pusă în practică de persoane care circulă frecvent între România şi alte țări ale Uniunii Europene sau de cei care locuiesc pe durate scurte în afara țării). Aşa cum a fost pus în evidență de datele prezentate mai devreme, emigrația temporară a cunoscut o creştere semnificativă mai ales după 2002, an care a coincis cu circulația fără restricții a românilor în spațiul Schengen. Tocmai datorită acestui fenomen circulatoriu, în continuă creştere de altfel, numărul migranților români în străinătate este din ce în ce mai dificil de estimat (Sandu 2010: 37).

Aşa-zisa „circularitate transnațională" a mişcărilor migratorii se plasează de cele mai multe ori la marginea legalității[3], nefiind de natură instituțională, fiind considerată o adevărată „strategie de viață" legată de nevoile individuale şi familiale (Ricci 2010: 16).

În cazul mişcărilor circulatorii temporare ale românilor, se conturează un nou tip de migrant, obişnuit cu călătoriile, capabil să se adapteze la contexte multiple şi variabile (Diminescu *et al*. 2001). În acest caz, relațiile familiale primesc o altă conotație, dorința de apropiere şi reducerea distanțelor fiind facilitată de progresul tehnologic din domeniul comunicației.

[3] Între anii 1993 şi 2002, migrația circulatorie a românilor fără documente a luat amploare; în această perioadă, au fost expulzați 200 000 de cetățeni români aflați ilegal în Germania (două treimi), în Ungaria, Republica Cehă, Italia şi Belgia. Potrivit Organizației pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (OECD), în pofida desființării vizelor pentru turism din 2002, în 2003 repatrierile forțate şi expulzările au atins cota de 21 869. Vezi OECD 2004.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

Cu privire la „migranții circulatorii", Comisia Europeană a subliniat necesitatea de a pune în aplicare programe menite să crească impactul pozitiv pe care l-ar putea avea migrația de întoarcere, permițând țărilor interesate să recupereze resurse umane importante.

Potrivit datelor Institutului Național de Statistică cu privire la plecările şi sosirile definitive, între anii 1990 şi 2008 se înregistrează un volum mai mare al plecărilor definitive în străinătate față de sosiri. Singura excepție se înregistrează în anul 2008, când există o diferență pozitivă în favoarea sosirilor (care este încă redusă, înregistrându-se puțin peste 1000 de persoane care s-au întors definitiv). Este prematur să spunem că ne aflăm la începutul unui noi etape ale migrației româneşti, deoarece durata crizei globale va dicta în mod cert schimbările de ciclu migratoriu.

5. Migrația de revenire

În contextul actual de criză economică, se preconizează un gen de „contracție" a emigrației româneşti prin reducerea numărului de plecări în străinătate şi prin creşterea numărului de reveniri (Sandu 2010: 42).

Conform unui studiu realizat de sociologul Dumitru Sandu, procentajul românilor care în anul 2008 aveau intenții structurate de a reveni în țară din străinătate se ridică la 30% (Sandu 2010: 42). Un alt studiu, realizat de acelaşi cercetător în anii 2007–2008, indică faptul că imigranții din Spania şi Italia prezintă un potențial mai mare de revenire în țară. Astfel, circa 44% dintre migranții români din Spania indică faptul că, în ultimele trei luni, şi-au pus în mod serios problema întoarcerii definitive în România, în timp ce în Italia procentajul subiecților cu aceleaşi intenții era doar de 18% (Sandu 2010: 42–48). Trebuie precizat însă că aceste studii au fost realizate în perioade în care efectele crizei nu erau atât de marcate precum în 2009 şi 2010 nici în țările-gazdă, nici în România. Aceste rezultate sunt însă probabile datorită faptului că nu ne putem aştepta ca aceste cifre să anticipeze o revenire semnificativă (în jur de 700 000 de migranți din Spania şi Italia, dacă luăm în considerare rezultatele studiului), ci mai degrabă suntem înclinați să prospectăm faptul că numărul celor care se vor întoarce definitiv în țară va fi mult mai temperat, dacă considerăm că din cei 700 000 de subiecți ce şi-au manifestat intenția de întoarcere doar 10% dintre ei au evaluat într-adevăr oportunitățile de angajare din România, căutând un loc de muncă. În plus, acest lucru nu implică certitudinea că aceşti migranți se vor şi întoarce, ci indică doar numărul celor cu o mai mare probabilitate de revenire[4].

Dacă, pe de o parte, există foarte mulți români care pleacă cu speranța nemărturisită că în viitor țara lor va ajunge şi ea la nivelul Italiei şi, datorită sacrificiului lor, speră într-o întoarcere cât mai curând posibilă (Pittau, Ricci 2011), pe de altă parte, la nivel național se percepe o tendință crescândă către o integrare mai stabilă în teritoriu (Torre 2010: 31), şi asta din cauza unor aspecte proprii comunității româneşti, precum:

– nivelul relativ înalt al natalității după sosirea în Italia (43 de nou-născuți la mia de femei în 2005);

– creşterea ratei minorilor în totalul rezidenților (atingând rata de 18% în 2006);

[4] Pentru mai multe detalii despre acest studiu, a se vedea Sandu 2010.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

– rata nupţialitatii femeilor române, mai ridicată faţă de media femeilor străine din Italia;

– prezenţa crescândă a căsătoriilor mixte (75% dintre căsătoriile românilor se oficiază cu un soţ italian).

Datele de mai sus au fost luate din Raportul anual ISTAT 2006 şi demonstrează o unitate internă crescută a colectivităţii româneşti.

Din motivele amintite mai devreme, se poate constata faptul că familia, de multe ori mixtă, pare să fie protagonista acestei realităţi legate de procesul migrator şi procesul de stabilire în Italia. Existenţa şi construirea unui nucleu familial în ţara de destinaţie determină apariţia unor dinamici şi fenomene care îl implică pe imigrant în mod direct în depăşirea obstacolelor legate de integrare (fie că ţin de învăţarea limbii sau de relaţia cu societatea italiană, fie că sunt legate de muncă şi realizarea profesională).

În ce priveşte importanţa acestui ultim factor în procesul de integrare, majoritatea românilor consideră că sfera profesională reprezintă mediul în care integrarea s-a realizat mai pregnant, existenţa unui loc de muncă fiind un factor decisiv în integrarea în societatea italiană (Torre 2010: 32). Această percepţie, de altfel, are un corespondent în realitatea profesională a comunităţii româneşti din moment ce această colectivitate înregistrează o rată mare de ocupare, în ciuda istoriei sale recente în Italia[5].

Despre importanţa ocupării profesionale în procesul de integrare/stabilire în Italia relatează de altfel şi Dumitru Sandu: potrivit cercetărilor realizate atât în Italia, cât şi în Spania rezultă că majoritatea românilor care au intenţia de revenire în ţară cred că au un loc de muncă nesigur, o bună parte dintre ei au fost concediaţi în ultimele luni sau au fost anunţaţi de angajator să-şi caute un alt loc de muncă. Mai mult de jumătate dintre cei care intenţionează să se întoarcă în ţară au venituri salariale care au scăzut în ultimă perioadă sau au găsit mai greu de muncă în ultimele luni, au un statut nereglementat pe piaţa muncii sau lucrează în domeniul construcţiilor (grav afectat de criza economică) (Sandu 2010: 43).

Pe lângă aceşti factori, trebuie precizat faptul că există un alt element important care intervine în integrarea românilor în Italia, şi anume obţinerea cetăţeniei italiene. Disponibilitatea de a îndeplini aceleaşi obligaţii ca italienii i-au determinat pe români să solicite aceleaşi drepturi şi, prin urmare, chiar dacă cetăţenia europeană este în sine un scut, românii manifestă un puternic interes pentru a deveni cetăţeni italieni din dorinţa de a obţine o egalitate autentică cu privire la drepturile care le revin, de a se simţi cu adevărat cetăţeni şi de a nu fi discriminaţi.

În concluzie, putem afirma că, deşi procesul migrator al românilor în Italia este iniţial de scurtă durată, deseori se caracterizează prin prelungirea treptată a perspectivei temporare de şedere în ţara de destinaţie. Mulţi dintre migranţii români ajunşi în Italia cu intenţia de a se întoarce în ţara de origine au decis ulterior să-şi prelungească şederea sau chiar să se instaleze aici definitiv.

Simultan va avea loc o extindere a prezenţei româneşti spre alte ţări ale UE. Dintr-un sondaj, ale cărui rezultate au fost publicate în volumul *Românii din Italia. Între respingere şi acceptare*, rezultă că 6 din 10 români intenţionează să se

[5] Potrivit Raportului ISTAT pe anul 2006, 7 cetăţeni români din 10 apţi de muncă aveau o ocupaţie, în timp ce puţin peste 2 din 10 nu se încadrau în forţa de muncă.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

stabilească definitiv în Italia, iar dacă ar fi nevoiți să se transfere, ar alege Marea Britanie şi Germania (Torre 2010: 29–30).

6. Spre o concluzie

Chiar dacă din aceste date rezultă că vulnerabilitatea ocupațională influențează semnificativ intenția de a rămâne sau nu în țară, probabilitatea ca românii din Italia să revină în România depinde de o multitudine de factori care sunt într-o continuă modificare. Intențiile de revenire sunt influențate de planurile de viitor şi de abilitățile subiecților de a se adapta la schimbările economice, mai degrabă decât de statutul ocupat pe piața muncii din țara de destinație.

Să nu uităm şi de faptul că românii din Italia au devenit simbolul fenomenului migrator care generează teamă, fiind priviți uneori cu ostilitate, chiar cu dispreț, cu riscul criminalizării unei populații întregi, motiv pentru care şederea poate deveni uneori apăsătoare.

În concluzie, revenirea efectivă în țară depinde, pe lângă factorii amintiți mai sus, de formele pe care le va lua criza economică din România, dar şi de politicile de imigrație în țările respective. În pofida consecințelor asociate cu criza, imigranții români din Italia vor continua să se consolideze prin ocupare, locuire, rețele sociale şi integrare socială la nivelul primei şi celei de-a doua generație de imigranți. În prezent este, cu siguranță, o situație de tranziție. Mulți emigranți români, conform răspunsurilor date în sondaje, ar fi dispuşi să se întoarcă acasă, în anumite condiții economice, de altfel nu lipsesc cei care revin cu un bagaj de cunoştințe profesionale îmbogățit. Cu toate acestea, creşte numărul celor care se stabilesc în Europa de Vest, iar reîntoarcerea, mai ales pentru cei care s-au stabilit în Italia, este departe de a fi garantată (Sandu 2009).

Pe de altă parte, trebuie subliniată dezvoltarea de noi forme de transnaționalism, bazate nu atât pe întoarcerea fizică, cât pe valorificarea capitalului social şi a relațiilor cu țara de origine. În afară de repatrierea fizică, trebuie aprofundată „întoarcerea virtuală" prin intermediul căreia țările de origine pot beneficia de pe urma experienței migratorii a cetățenilor prin intermediul remitențelor, a schimbului de informații, a competențelor şi *know how*-ului etc.

Bibliografie

Caritas Italiana 2010: Caritas Italiana, *Immigrazioni e lavoro in Italia. Statistiche, problemi e prospettive*, sub îngrijirea lui Franco Pittau, Antonio Ricci *et al*., Roma, Idos.

Caritas Italiana/Caritas România 2010: Caritas Italiana, Caritas România, *I romeni in Italia. Tra rifiuto e accoglienza/Românii din Italia între respingere şi acceptare*, Roma, Idos/Sinnos.

Caritas/Migrantes 2005, 2009, 2010, 2011: Caritas Italiana, Fondazione Migrantes, *Immigrazione. Dossier statistico*, Roma, Idos.

D'Angelo 2008: Alessio D'Angelo, *Le migrazioni romene nell'Unione Europea*, în *Romania. Immigrazioni e lavoro in Italia. Statistiche, problemi, prospettive*, sub îngrijirea lui Franco Pittau *et al*., Roma, Centro Studi e Ricerche Idos, p. 24–33.

Diminescu *et al*. 2001: Dana Diminescu, Rainer Ohliger, Violette Rey (dir.), *La construction de l'Europe par ses marges. Stratégies et strategèmmes de la circulation migratoire des Roumains*, Ministère de l'Emploi et de la Solidarité, Paris.

Eurostat 2009: Eurostat, *Statistics in focus*, Luxemburg, nr. 94.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)

Lupu 2010: Alexandru Cosmin Lupu, *Efectele migrației internaționale asupra României ultimelor decenii*, în Caritas Italiana/Caritas România 2010: 70–79.
Nozza 2010: Vittorio Nozza, *Migrația românească în Italia în contextul unei Europe extinse*, în Caritas Italiana/Caritas România 2010.
OECD 2004: Organisation for Economic Co-operation and Development, *Trend in international migration. Annual report 2003*, Paris, Sopemi.
Pittau, Ricci 2011: Franco Pittau, Antonio Ricci, *Romania. Imigrație şi muncă în Italia. Statistici, probleme, perspective*, în Caritas/Migrantes 2011.
Ricci 2005: Antonio Ricci, *I flussi dai Paesi dell'Est: il caso di Romania e Polonia*, în Caritas/Migrantes 2005: 34–46.
Ricci 2010: Antonio Ricci, *România: imigrație şi muncă în Italia înainte şi după aderarea la UE*, în Caritas/Migrantes 2010: 14–27.
Rossi, Botti 2011: Enzo Rossi, Fabrizio Botti, *Migration as a Factor of Social Innovation and Development: the Case of Romanian Migration to Italy*, în „Inovația socială", nr. 2/2010 (iulie–decembrie), p. 15–23.
Sandu 2009: Dumitru Sandu, *Migrația de revenire ca proiect şi stare de spirit*, în *Comunități româneşti în Spania*, sub îngrijirea lui Dumitru Sandu, Bucureşti, FSR (http://www.osf.ro/ro/comunicate_detaliu.php?comunicat=85#).
Sandu 2010: Dumitru Sandu, *Lumile sociale ale migrației româneşti în străinătate*, Iaşi, Editura Polirom.
Torre 2010: Andreea Raluca Torre, *Integrarea socio-profesională. Punctul de vedere al comunității româneşti în Italia*, în Caritas/Migrantes 2010: 28–42.
Țugui 2009: Valentina Țugui, *Efectele migrației asupra creşterii economice în condițiile crizei globale* (working paper), A patra conferință internațională despre Analiza economică cibernetică „Efectele crizei globale asupra economiilor în dezvoltare", Bucureşti, Academia de Studii Economice.
Vasileva 2010: Katya Vasileva, *Population and social condition*, în *Statistics in focus*, ed. Eurostat 2009, 1–8 (accessed September 3, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-094/EN/KS-SF-09-094-EN.PDF).

Romanian Immigrants from Italy: between Rooting and Going Back

In the European context, the circulatory migration towards Italy represents the perfect destination for the Romanian immigrants, the Romanian community representing one of the decisive minorities for Italy's future. The aim of the present paper is to describe the main aspects concerning the Romanian immigration towards Italy, with emphasis on the two currents of external migration: temporary and definitive. In a particular way, this paper will analyze the factors which are at the base of the final integration process, the temporary migration rate, as well as the perspectives of going back to Romania. The present paper wishes to emphasize the decrease of the temporary migratory projects from the part of the Romanian citizens and the increasing tendency towards a more stable integration on the territory, highlighted by some characteristics and personal dynamics of the Romanian collectivity from Italy, regarding work and social life. On the other hand, this paper wants to underline the existence of a new form of transnationalism, based not only on physical return, but on the capitalization of social patrimony and of the relationships with the origin country.

BDD-V2636 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:03 UTC)